

Mi lesz a Szolnoki Művészteleppel?

Megmarad helyi érdekességű festők lakóházsorának vagy feltámad a régi művésztelepi élet, művészek jönnek-mennek, kiállítások nyílnak? Kik lesznek ezek a művészek? Józan, piacra termelő iparosok, posztavantgard kísérletezők, vagy egy sokféle műfajban és stílusban alkotó lazább közösség? Mi lesz az ára? Mi lesz a hozadéka? Vagy szép lassan ellehetetlenül a megszokott kis hazai tili-toliban? Nem kerül pénz a felújításra, jöhet a bontás, telekértékesítés? Esetleg átalakul az épület művészeti iskolává, városi vendégházzá, művészeti szakturisztikai centrummá?

Fontos kérdések, de van valami, ami számomra sokkal fontosabb, az tudniillik, hogy hogyan születik meg a döntés a művésztelep sorsa felől. Mennyire lesz egy szűk városvezetői kör döntése, amelyet a következő vezetés esetleg azonnal megváltoztat, és mennyiben a városlakóké, amelynek megváltoztatásához nem elég valami pillanatnyi helyi-politikai érdek, magának a városnak kell változnia?

A városlakók akkor dönthetnek, ha világos fogalmaik vannak a döntés tárgyáról. A művésztelep sorsáról való döntést én afféle politikai próbapernek érzem, ahol az dől el, képes-e a városvezetés átláthatóvá tenni egy helyzetet, igényli-e a városlakók véleményét, van-e apparátusa, amely ezt meg tudja jeleníteni, vagy marad a színpalok mögötti, pillanatnyi gazdasági, politikai és persze személyi érdekeken alapuló, a városlakók által át nem látható „fentről lefelé” szabályozás. Nem mintha ez önmagában baj lenne, egy jól szervezett, egységes, erős önkormányzat nyugodtan felülemelkedhet a helyi - egymást sakkban tartó - érdekcsoportokon, az elmúlt években azonban épp az ellenkezőjét, minden változtatási szándék (Sétáló utca, gyaloghíd a Tiszaligetbe, stb.), megtörését tapasztalhattuk.

A nyolcvanas évek végén mindenki szeretett volna valami változást látni a városban. Az utcák megteltek rátarti gyalogosokkal, akik csak azért sem léptek félre a biciklisták elöl, MDF piacok próbálták letörni a krumpli árakat, és persze megjelent valami bátortalan tulajdonosi érzület is, hogy akkor ez a város most már a miénk lenne, tehát el kellene tüntetnünk a szemetet, felújítani a leromlott padokat. Mások a szellemi élet renoválását sürgették, az infantilis, semmitmondó késő szocialista homokszövegek helyett értelmes, nyílt beszédet szerettek volna látni a megyei lapokban, a városi televízióban.

A remények egy része teljesült - a kereskedők például valóban szolgáltatnak, már csak üdítő színpalokként bukkanhatunk egy-egy rosszkezdű jellegzetesen „létező szocialista” arcú eladóra - más részük nem. (Csak két lelet a maradványokból:

Iskolai rendezvény végén nyilatkozik egy iskolaigazgató:

- *Az a célunk, hogy diákjaink jól érezzék magukat az iskolában, és képességeik szerint fejlődjenek. A riporter:*
- *A látottak alapján azt mondhatjuk, ezt a célt ebben az iskolában teljes mértékben teljesítik. Másik: a Jász-kunság listát közöl a Szolnoki galériában rendezett kiállításokról, de ki van húzva belőle Sárkány Sándor kiállítása.)*

Az összkép nyilván nézőpont kérdése is, de igen erős az a közvélekedés, hogy a diktatúra által lefojtott mozdulatlanság helyébe a középszer tehetetlenkedése lépett. (Az már más kérdés, hogy a tisztelt közvélekedők tettek-e valamit, hogy ne így legyen. E helyt legalább a magam felelősségét be kell ismerjem, túl könnyen adtam fel a cselekvés lehetőségeit.)

No, de vissza a művésztelephez.

Se testem, se lelkelem nem kívánta a részvételt a telepért kirobbant helyi háborúban, barátaim vannak mindkét oldalon, ráadásul művészeti iskolai igazgatóként sok száz gyerek, szülő és tanár kolléga érdekei is kötnek az ügyben. Igen erős baráti kérések kellettek ahhoz, hogy valami tanácsadó szerepet vállaljak ebben az ügyben.

Az első problémám rögtön az volt, hogy itt a szomszéd kertjéről vitatkozunk.

A művésztelep jelenleg művész lakóházsor, állandó lakásként használják az ott élő művészek. A lakások kiutalási joga a Művészeti Alap jogutódát, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületét illeti, de az Egyesület semmiféle pénzügyi támogatást nem tud nyújtani egy művész lakássor fenntartásához.

Ahhoz tehát, hogy bármi is történjék, először meg kell szerezni a lakások fölött való rendelkezés jogát. Ezután kell végiggondolnia a városnak, fenn akarja-e tartani a művész lakótelepet, vagy megpróbálkozik a régi művésztelepi élet valamiféle feltámasztásával? (A jelenlegi helyzetben ugyanis hiába öl bele a város sokmillió forintot a régi épület felújításába, az új lakásokba egyrészt visszaköltöznek az onnan ideiglenesen kiköltözött régi lakók, a fennmaradó néhány műterembe pedig az Alkotóművészek Szövetsége, és persze bizonyos más „státusférfiak”, pillanatnyi érdekei szerint kerülnének új művészek.)

Vessünk néhány pillantást erre a bizonyos régi telepre.

Az első hazai művésztelep 1896-ban Nagybányán alakult, Hollósi Simon, Münchenben működő művészeti szabadiskolájának nyári alkotótelepeként, főleg helyi erőből, amit egy szerény központi támogatás egészített ki. Hogy miért éppen Nagybányán? Hollósi két kedvenc tanítványa, Réti István és Thorma János volt nagybányai. "A magyar művészet csakis a magyar föld anyatejétől, magyar ég alatt, magyar tájon a magyar néppel való érintkezésben izmosodhatik, s nőhet nagyra, nőhet igazán magyarrá... Ez az ideális cél is csak úgy válhatik gyümölcsöző valósággá, ha hosszú időn át, éveken keresztül ellenszenvet, tudatlanságot és közönyt leküzdve, kitartással dolgozunk mellette" - írják egy nyílt levélben a művészek. A leküzdendő ellenszenv, tudatlanság és közöny az akadémikus szemléletű festők, a hivatalos Szalon, a Képzőművészeti Társaság felől érkezett. A nagybányaiak a müncheni naturalista iskolától indulva az impresszionista tanulmányokon át eljutnak az egyéni arculatú posztimpresszionista festésmódokig. Ferenczy Károly, Csók István, a legismertebb nagybányai.

A biztos anyagi alapok hiánya, bizonyos személyi problémák miatt a telep fénykora mindössze tízegynéhány év, utána már csak néhány kiállításra futotta az erejéből.

Egy másik festőcsoport, Mednyánszky, Kernstock, Vasary és Fényes Adolf inkább a fiatal Munkácsy festészetét szerette volna folytatni, írtak hát egy levelet a kultuskormányzathoz, a megalakuló telepre sajnos már csak Fényes Adolf érkezett meg. A telep művészeinek munkássága voltaképp Nagybánya nyomdokain bontakozott ki. Az eredeti célként kitűzött realista figuratív festészetet a hódmezővásárhelyi központtal létrejövő Alföldi Iskola valósította meg. (Tornyai, Koszta, Nagy István, Rudnay. Vásárhelyi festőnek lenni azóta is jelent valami

sajátos minőséget. Ez persze nem feltétlen művészi minőség, de mindenképpen valami lokálpatrióta elkötelezettség.) A szolnokiak ekkor már bizonyos értelemben utóvédharcokat folytatnak, hisz az akadémikus festészet ugyan még mindig ellenáll, másfelől viszont a kubista, nonfiguratív, szürrealista forradalom a harmincas évekre igencsak átírja Európa képzőművészeti térképét. Aba - Novák Szolnokra érkezésével a telepen megjelenik a harcra antiavantgard. (Aba - Novák a harmincas évek egyik legígéretesebb tehetsége, keményen ellenez mindenféle elfajzott avantgardizmust, ez nem egyeztethető össze a "fajmagyar" művészettel. Természetesen nem valamiféle konzervatív sematikus művészetet művel, expresszionizmussal társított neoklasszicista festészetének nyomai máig megtalálhatóak legjobb képzőművészeink munkásságában.)

Szolnok nem vált a posztimpresszionizmus kísérleti műhelyévé, mint Nagybánya, nem lett az avantgard bölcsője, mint Szentendre, valamiben azonban mégis túltett híresebb társain. Hála a kormányzat támogatásának (létrehozására a K.u.K hadsereg éves költségvetésének egy ezrelékét fordították) az összes művésztelep közül a legbiztosabb alapokon álló kolónia működött itt, amelyet a helyi összefogás tovább erősített. Példásképp egyesületi rendszert dolgoztak ki, rendezvényeken gyűjtöttek pénzt, cserébe rendszeresen adományoztak képeket egy létesítendő múzeum számára. Nem ismerem a korabeli sajtóvisszhangot, de elképzelhetőnek tartom, hogy az 1910-es évek szolnoki polgárai saját telepüket joggal tarthatták komolyabb, jelentősebb teljesítményt felmutató közösségnek, mint a nagybányaiaké. Ez szervezeten kívül mindenképpen igaz, a polgári Magyarországon a szolnoki telep harmonikusan simult a helyi és országos közéletbe, a művészek kerti ünnepségeket rendeztek, szponzorokat gyűjtöttek, személyes kapcsolataik elevenek voltak a helyi és országos közélet szereplőivel, de művészeti teljesítménye, a mai megítélés szerint egy tisztas, becsületos második vonalbeli teljesítmény. A telep alkotói, Fényes Adolf és Aba - Novák Vilmos kivételével a lexikonokban néhány sorban említettek. Ez a második vonalbeliség természetesen nagyon fontos értékeket jelent, sok város lenne boldog, ha magáénak tudhatná a múzeum képanyagát. Az már más kérdés, hogy a Damjanich múzeum raktáraiból első vonalbeli munkákkal is fel lehetne tölteni a kiállító termeket.

A „szocializmus” (Az idézőjel szocialista barátainak tett engedmény) berendezkedése elvágta a telep egyesületi gyökereit, a pártállam nem hagyhatta meg a polgári világ veszélyes maradványait. (Ekkor épültek be például a nyitott főterek is a rettenetes, bástyaszerű nagy virágágyásokkal, nehogy a polgárok csak úgy összejöhessenek egy kis korzózásra. A jellegzetes szocialista köztér keskeny utak kígyóznak a virágágyások között, vagy széles kopár felvonulási tér fekszik egy mellvéd előtt.)

A telepet igazgató egyesület megszűnt, a művésztelep átalakult művészek lakótelepévé, ahová a városi, megyei állami és pártszervek a központtal történő egyeztetés után telepítették be állandó kiutalással rendelkező alkotókat. Közöttük voltak tehetségesek és tehetségtelenek, konzervatívok és "modernnek", (az idézőjel annak szól, hogy a nálunk modernnek tűnő festészet valójában a húszas-harmincas évek festészete volt, a művésztelep egyetlen-valóban a kortárs művészeti nyelvet használó alkotója, Bokros Péter, soha nem volt tagja a művésztelepnek, szülei műtermében készítette mail-art munkáit.)

A művésztelep így lassan elveszítette régi erejét, kissé megsürkült, nem voltak már kerti mulatságok. A festőket, szobrászokat a megélhetési kényszer a képcsarnoki stílus felé kényszerítette (dolgozz gyorsan, mert keveset fizetnek egy-egy képért, a haszon nagy része a vállalaté, ne bíbelődj a részletekkel, fő hogy átmenjen a zsűrin, és persze semmi avantgard, mert visszadobják. Tessék csak megnézni Chiovini életútját, szomorú látvány, ahogyan a tehetséges, robbanó indulatú fiatalember eljut a késői homokszerű hőtrealista unalomig. Ha itt ma valaki Alföldi festészet címén őt emlegeti, én rögtön Tóth Menyhérttel hozakodok elő, ha figurativitásról szónokolnak, én Földi Péterre gondolok. Szociális érzékenységű kortárs képzőművésznünk pedig Bukta Imre lehetne.) A városi megrendelésekért késhegyig menő harcot vívó művészek klikkekre szakadtak, állandóak voltak az összetűzések. (Igazságtalanság lenne itt persze a „művésztelepi” címszó alatt összefoglalni a telep lakóit, hisz tehetségben, erkölcsiségben, hatalomhoz való viszonyukban igencsak

különböztek egymástól. Gács Mihály pl. toronymagasan emelkedik ki a kortárs grafikusok mezőnyéből, nem is marad sokáig, ahogyan Körömdi Lajos sem tud gyökeret verni a megyei lapnál.) Az országos sajtó szép lassan megfélemedezett a telepről.

Eközben a Népművelési Intézetben kezdtek kissé szabadabb szelek fújdogálni, Szolnokon a Ságvári művelődési ház, majd az MMIK népművelői sorra rendezték a frissebb szellemű kiállításokat. (Legfőképp: Tóth István.) Samu Géza, Fajó János, Makoldi Sándor, a szentendrei Vajda Lajos stúdió munkáit láthattuk, Szabados Árpád, Szemadám György, Erdély Miklós előadásait hallgattuk, és ez a frissebb világ mindig a művésztelepi-képcsarnoki festészet ellenpéldájaként jelent meg. A művésztelepi festők közül egyedül Bokros László vállalt szerepet a város, megye amatőr mozgalmának felkarolásában, a többi művész vagy távol maradt, vagy aktívan ellenállt. Hiába lett alaptag néhány amatőr, a téli-tavaszi tárlatokra nem zsúrizták be a képeiket, ahol lehet meggátolták az posztavantgard személetű művészek szolnoki megjelenését. Ekkor kezdik Szolnokot vörös városként emlegetni.

Ahogyan a harmincas években az avantgard ellen tartott pajzssá válhatott a szándéknyilatkozatai szerint igazi "fajmagyar" művészetet művelő alkotótelep, (aminek - valljuk meg - nem sok nyomát látni ma a múzeum termeiben) úgy a szocializmus is a hagyományos, figuratív festészetet pártolta a gyanús, ellenőrizhetetlen avantgardokkal szemben. Egri Mária 1980-as tervezetében a sorok közé rejtve megtudhatjuk, hogy a fiatal festők előtt nincs tekintélye a szolnokiak által művelt figuratív festészetnek, ennek nyilván csak az lehet az oka, hogy nem ismerik az itt készült munkákat.

"Kulturpolitikai szempontból nagyon fontosnak érezzük, hogy ismerjék meg az itt folyó tevékenység gyakorlati részét s ismereteikkel tovább élve ne hallomásokra alapozva ítéljenek róla. Meggyőződésünk, hogy az alföldi képzőművészetről, a szolnoki művésztelep folyamatos munkásságáról, történetiségéről, s az egész jelenkori képzőművészetről kialakult téves ítéletek halmazát így lassan, évek múlva belülről folytatott munkával fogjuk tudni így megváltoztatni." (Az itt előforduló nyelvhelyességi hibák kivételesen nem tőlem származnak.)

Az eredeti elképzelés szerint Sváby Lajos jönne le tanítványaival, de a kísérlet zátonyra fut. Sváby valószínűleg túl avantgard. Vendégműtermet kap viszont a magyar grafika egyik legjelentősebb mestere: Rékassy Csaba.

Az épület időközben a jellegzetes szocialista gazdátlanság miatt lassan leromlik. Félrecsúszik egy tetőcserep, kilyukad egy csatorna, eltömődik egy alagcső, néhány apró kis hiba, a javítás késlekedik, elkorhad egy szaruállás, felvizesedik, megsüllyed egy falrész, jöhet a nagy rekonstrukció, a kor szokásai szerint. A tervekben megrajzolt épületnek semmi köze az eredeti formáihoz, teljes lebontás után, az altalaj stabilizálódása előtt felhúzzák a falakat? A malter cementtartalma nem megfelelő? Kell az anyag a hétvégi házakba? Nem tudni, de az biztos, hogy a tízegynéhány éves épület össze-vissza repedezik. A másik szárny felújítására nincs pénz, valahogy ki kellene zsarolni a kormányzattól, nosza, életveszélyesnek nyilvánítják. A mellékelt építészeti szakvélemény szerint néhány szarufőállás teljesen elkorhadt, a földem bármikor leszakadhat. Akkor ugye nyilván azonnal betesznek néhány támoszlopot, megelőzendő a katasztrófát, de támoszlop nem kerül a kritikus pontok alá, igaz, a földem azóta is a helyén.

Az épület egyre leharcoltabb, betört ablakok, bejáró csövesek, itt már csak a bulldózer segíthet, gondolhatnánk, de egy fiatalember Sárkány Sándor másképp vélekedik. Nyomdászként dolgozik, mellette fest, rajzol, tagja lesz a Fialal Művészek Stúdiójának, ösztöndíjat kap, képzőművészeti filmeket forgat, díszletet tervez színházi előadásokhoz. A rendszerváltás hónapjaiban beköltözik az egyik műterembe, ekkor kezdődnek el a műtermi estek, alakul ki a Műtermi baráti Kör. Híre megy az országban, hogy van Szolnokon egy hely, ahol történnek a dolgok. Akik Pesten a Trafóba járnak, itt a kilences műterembe. Sárkány egyre azt hajtja, hogy az épületet eredeti formájában kellene megőrizni, nincs szükség sokmillió újépítésre, tessék kicserélni néhány lyukas csatornát, néhány megrokkant gerendát, kitisztítani az alagcsöveket, és kezdődhet egy új telepi élet, amiről megint csak megvannak az elképzelései. Közben folyton tatarozgatja az épületet, és védekezik a kilakoltatási próbálkozások ellen, melyet az épület bármikori összedőlése indokolna. (Ez az épület tíz év óta bármikor összedőlhetne, de csak nem akar összedőlni.) Egy másik

műterembe is lakó kerül, Pogány Gábor, neki szabályos kiutalást is ad a város, csendben, visszavonultan dolgozik, egyre jobb nevű szobrásszá növe ki magát. A Millenniumi pályázati kiírásra a Műtermi baráti Kör elkészít egy tervezetet a művésztelep rekonstrukciójára.

Ezzel eljutottunk napjainkhoz, és a nagy alapkérdéshez, mi legyen a művészteleppel, ha netalán a város rendelkezésére állana?

Három alapvető elképzelés bontakozott ki a művésztelep jövőjéről, amelyhez én az ördög ügyvédjeként kötelességszerűen hozzá kellett tegyem egy hivatal által vezérelt, művész lakótelep modelljét is, de ez finanszírozhatatlan, és állandó feszültségforrás, gyakorlatilag szinte semmi hozadéka legalább is ahhoz képest, amit egy ilyen értékes telken működő háztól kaphatnánk, ha mondjuk szakturisztikai célokat szolgálna.

(Miért költözne egy befutott, tekintélyes művész a házsorba? Jönnek majd a fiatalok? Miből él egy végzett fiatal művész? Általában nem az alkotásaiból. Vásárokra tervez vagy készit installációt, mindenféle alkalmazott művészeti műfajokban mozog, nem szakadhat el a nagy budapesti felvevő piactól. Maradnak tehát a megszállottak, akik ha törnek, ha szakad, alkotni akarnak, vagy az ügyeskedésre képtelenek, akik örülnek, hogy tető van a fejük felett?

Az önkormányzat humán főosztályvezetőjével bejártuk a működő művésztelepeket, a lakóházsorra csak negatív példákat láthattunk)

A művész sorházat tehát komolyan senki nem szeretné fenntartani, nézzük hát a további elképzeléseket.

Én legelőször a Műtermi Baráti Kör Egyesület, (Sárkány Sándor, Jenei Gyula és még jó néhány ismert személyiség említhető az egyesület tagjaként.) elképzeléseivel találkoztam.

Az egyesület szeretné nyitott városi és országos közművelődési célokat szolgáló, a hagyományos műfajok mellett a modern intermédiális képzőművészeteknek is terepet biztosító, irodalmi – zenei eseményeknek is helyet adó komplex művészeti centrummá fejleszteni a telepet. Környezetrendezési terveiben szerepel a Tiszaparti Sétány folytatása a Művésztelepig, izgalmas, ötletgazdag munka.

A tervezetről rendezett önkormányzati vitán felmerült egy másik elképzelés is, Pogány Gábor ugyanis nem érezte eléggé hitelesnek a Műtermi baráti kör személyiségeit ahhoz, hogy ilyen léptékű terveikhez a város segítséget nyújtson, ezért inkább a középiskolai korosztály oktatását vitte volna a felújítandó épület falai közé. (A Varga Katalin Gimnázium indított volna művészeti osztályokat.)

Ezt az elképzelést pénzügyi okokból le kellett venni a listáról - az iskoláit bezáró önkormányzat nyilván nem vállalhat egy újabb iskolaindítást, főként nem az igen költséges művészetoktatási szférában – hosszú távon azonban nem elképzelhetetlen az intézményes oktatás megjelenése a telepen, a Műtermi baráti kör terveiben az egyik műterem ezt a célt szolgálná.

Néhány héten belül aztán egy újabb tervezet is napvilágot látott, amely voltaképp a Műtermi Baráti kör elképzeléseit ismétli, néhány alapvető módosítással. Egyrészt elutasítja, hiteltelenné nyilvánítja a kör körül csoportosuló személyiségeket, másrészt a „modern” (absztrakt)

képzőművészettel szemben egy „hagyományos” művészetszemlélet mellett tör lándzsát.

A terv egyelőre meglehetősen kidolgozatlan, költségvetésében például négy tétel szerepel, sok benne a belső ellentmondás, egyik oldalon újrapályáztatná a lakásokat, másikon megerősíti a jelenlegi kiutalást, és hát maga is szomorúan vallja be, hogy az általa elképzelt telepi élet bizony nem tartozik a jól szponzorálható vállalkozások közé. Az aláírók részéről eddig semmiféle értékteremtő megnyilvánulást nem tapasztalhattunk, illetve – ami nagy hirtelen történt, a Chiovini hagyaték „megmentése”, attól minden PR menedzsernek égnek állna a haja.

A Műtermi Baráti Kör terve elemeiben jóval pontosabb, kidolgozottabb, főként annak köszönhetően, hogy évek óta működő civil szerveződések előkészítő munkáján alapult, van azonban egy kritikus pont, amelyet joggal kritizálhatnak ellenzői, amely könnyen oda vezethet, hogy egyik tervezet sem nyeri el a város támogatását, és marad a művész sorház, vagy esetleg a város egyéb oktatási-művelődési intézményei vehetik birtokba a felújított szárnyat. Ez a kritikus pont, a telepre ideiglenesen letelepülő művészek láthatatlansága. Nevek persze bukkannak fel a tervezetekben, de hát az 1902-es tervet is Mednyászky, Koszta, Vasary, Fényes Adolf írta alá, aztán az első három mégsem települt le Szolnokra. Nagyon fontosnak tartanám, hogy a két csoport egy-egy kiállításon mutassa be az általa elképzelt Művésztelep arculatát, hogy aztán az országos lapokban megjelent kritikák, no meg a szolnoki közönség véleménye alapján eldőlhessen, kik kaphatnak bizalmat a várostól egy-két éves próbaüzemre.

Megelőlegezi-e a város a bizalmat a Műtermi baráti körnek, vagy azoknak ad igazat, akik a posztmodern szélvizein ügyeskedő kóklereknek tartják Sárkány Sándort és pártfogoltjait?

Amikor tehát a Polgármester Úr régi barátságunkra hivatkozva tanácsot kért tőlem, mit tegyen ebben az ügyben, én a következőket tanácsolhattam:

1. Meg kell szerezni a rendelkezési jogot a lakások fölött.
2. Fel kell kérni a Múzeumi illetve a Műtermi Baráti kört elképzeléseik pontosítására, a mögöttük álló művészek felsorakoztatására, kiállítások rendezésére.
3. A helyi és országos sajtóban megjelenő, illetve mértékadó Szolnoki polgárok véleményének figyelembevételével el kell dönteni, mit kezd az Önkormányzat az ingatlannal.

Művészteleppé fejleszti? Oktatási-közművelődési intézménnyé alakítja? Szakturisztikai központot teremt? Városi vendégházat? Bérbe adja egy üzleti vállalkozásnak?

A tanácsolt dolgok közül igazából semmi nem valósult meg. Nem történt meg a birtokbavétel, nem kapott formális felkérést, és persze némi anyagi segítséget a két projekt, kiállításokat nem láthattunk, mindössze egy

iszapbírkózást figyelhettünk, ahol a felek az újságokon keresztül üzengettek egymásnak, önkormányzati, államtitkári dolgozószobákban igyekeztek pozíciókat szerezni.

Ezek után már sokkal rosszabbnak látom a helyzetet, úgy érzem a további halogatás az épület leromlásához, ellehetetlenüléséhez vezet, van egy olyan gyanúm is, hogy egyes városi körök kifejezetten erre játszanak, ha már nem tudjuk fenntartani saját művészeink házsoraként a telepet, inkább zárjuk be, semmint a „belső ellenzéké” legyen.

Ehhez megint csak tartozik egy kis történeti fejtegetés. A Műtermi baráti kör kétségkívül csak Szolnok egyik szeletét képviseli. Köztudott, annyiféle Szolnok van, ahányan lakják, és mindenki hajlamos arra, hogy egy kissé a saját nézőpontját tekintse egyedül érvényesnek. Időnként bizony nagy önuralomra volt szükségem a baráti kör rendezvényein dohányfüstben görcsölődő fiatalok között. Akik ide járnak, mégis csak egy sajátos szubkultúrát alkotnak, amely meglehetősen ellenszenvesnek tűnhet egy másik szubkultúra szemében. Azonban ha jobban odafigyelünk, láthatjuk, amint ezek a frissebb szubkultúrák teret nyernek a hivatalos szférákban, a Magyar Narancs újságírói sorra tűnnek fel az országos sajtó legfontosabb pozícióiban, átírva a mindennapi beszélt sajtónyelvet.

Ez a kör sok mindent másképp szeretne látni Szolnokon. Még emlékszünk, hogyan harcolt Sárkány az eldugott szobrok előhozataláért, a főtér átalakításáért, eközben nyilván voltak tévedései, melléfogásai, azonban én úgy tapasztaltam, hogy az ellene harcolók részéről csak a körülményeskedő, pénzeket, időt emésztő helyben topogást tapasztalhattuk. Hozzá hasonló energiájú szervező nem bukkant fel a játszmában.

Jelenleg úgy gondolom, ha a város komolyan gondolja a Művésztelep megtartását, egyszerűen nincs más alternatíva, mint amit a Műtermi baráti kör kínál. Szerződést kell kötni az egyesülettel, két évnyi bizalmat szavazni elképzeléseik megvalósítására.

Írtam pedig mindezeket sietve, kedvetlenül. Rettenetesen lehangoló azt látni, hogy amikor egy külső erőforrás a Kulturális Örökségek Minisztériuma hajlandó lenne komoly támogatást juttatni a városnak, városunk vezető polgárai nem tudnak összefogni, nem találnak valami közös nevezőt. Ez utóbbit én egy olyan egyesületben látnám, amely egyesítené mindkét csoport civil hadra fogható erőit, és valóban csak érték és nem stíluszempontok alapján döntene a Művésztelep jövőjéről. Szeretnék még bízni abban, hogy egy utolsó nagy őszi seregszemle után nem háború robban ki a felsorakozott művészek közt, hanem újjáéledhet a régi, sokszínű, önfenntartó művésztelepi élet.

Még ennél is fontosabb lenne azonban, hogy egy- a várost érintő fontos döntés végre valóban a város nyilvánossága előtt szülessék meg, a vita lépjen

ki a pártirodák falai közül. Eddig ugyanis például a helyi sajtó egy-két ingerült szösszeneten kívül nem foglalkozott az ügygel.

Azt nem tartom tragédiának, ha egy város úgy dönt, neki nem kellene ezek a gyanús posztavantgard művészek, de akkor legyen bátorsága ezt a döntését nyíltan felvállalni polgárai előtt.

Újraolvasva a megírtakat bizony nem ártott volna valahová beszúrnom, mi a személyes felelősségem abban, amit hiányolok. 1988-tól a kilencvenes évek elejéig elnökségek, bizottságok tagjaként lett volna módom segíteni az új életet kezdeni igyekvő önkormányzatnak, most utólag már látom, messze nem tettem annyit, mint amire szüksége lett volna.

Utószó:

Fentebbi szövegemben két helyen is említem, hogy a Műtermi Baráti körrel szembeni ellenérzéseknek lehetnek méltányolható érvei. Amikor valaki – ez esetben egy nyomdásztanulóként Budapest tágabb világában megmerítkezett fiatalember visszajön, és találkozik a „szülőföld” kisszerűségeivel, bizony nagy önuralomra, érettségre, bölcsességre van szüksége, hogy óvatos, finom mozdulatokkal, lépcsőfokról lépcsőfokra haladva elindítson valami változást. A zagyvarékas Balogh Gyula esetében figyelhettem meg hasonló visszaérkezést, neki könnyebb volt a dolga, mert Nagy-Balogh János festészete ígérte meg, ennek folytatásával nem zavart senkit. Dolgozott a nyomdában, focizgatott a faluban, az üzemi csapatban, élt a faluban. Berendezett magának egy asztalosműhelyt, ma – köszöni – jól van. Sárkány Sándorból hiányzott ez a türelem, nem volt elég ügyes a személyes kapcsolatok fejlesztésében, gondozásában. Egyfajta varázslóként tűnt fel egyesek, egyfajta kóklerként mások szemében. Hogy alkotóművészként varázsló vagy kókler, annak megítélése meghaladta kompetenciáimat, csak érzéseimről beszélhettem, amikor hitelesnek tartottam (Tartom). Emberi tulajdonságairól is csak hasonlóképpen nyilatkozhattam, hisz abban az időben csak a kívülállóként reménytelen harcot vívó fiatalembert ismertem. Nem tudtam, hogy egy státusváltozás, hatalomba érkezés, milyen változásokat eredményezne. A szövegben ezeket nem fejtettem ki, magánbeszélgetésekben persze jeleztem. Ahogyan azt is, hogy innentől kezdve már meghaladják lehetőségeimet a további „tanácsadói feladatok.”

Történt egy kísérlet egy profi művészeti menedzser (Bencsik Barnabás?) részvételével egy „független” kortárs művészeti műhely megszervezésére. végül – valószínűleg Pogány Gábor Benő fáradozásainak köszönhetően, mintegy újjászületett a telep két világháború közötti szellemisége.

„A mai szolnoki művésztelepi összkép rendkívül sokszínű és változatos, vagyis az önálló arculatú alkotók laza szálakkal összefűződő alkotásait felölelő. A korábbi korszakok festészeti dominanciáját megtörve immár – a múlt század hatvanas évei óta – a festők mellett grafikusok, szobrászok is dolgoznak a telepen, és ebben az arculatváltásban a festészet mellett

különösen a szobrászok jelenléte és működése ítéhető egyre erőteljesebbnek. Mindemellett kétségbevonhatatlan egyfajta művészeti hagyománytisztelet: a klasszikus műformák – a táblakép, a grafikai műtípusok, a kisplasztika – kultiválása, a hagyományos technikák művelése, a hagyományos anyagok alkalmazása.

Az összefűző jegyek után kutatva talán a valósághoz, a természethez kapcsoló jegyek meghatározó jelenlétére emlékeztethetünk, amelyektől Szolnok művészete nem távolodott el korábban, és nem távolodik el napjainkban sem: az absztrakció, a teljes elvonatkoztatás szférájába nem lép át. A mítoszokra hivatkozó, az emberi létezés nagy titkait faggató, a szimbolikus terekbe kalauzoló vagy a mindennapi kemény valósággal kíméletlenül szembesítő, vagy éppen a természet-szépségeket tükröztető kompozíciók magabiztos mesterségbeli tudással, biztos eszközhasználattal, önálló képi és plasztikai arculattal megformáltan és felruházottan állnak előttünk.” (Wehner Tibor)